

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова Приймальної комісії
Д. СЕРЕБРЯНСЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для здобуття рівня вищої освіти ступеня «доктор філософії»
зі спеціальності 293 Міжнародне право
галузь знань 29 Міжнародні відносини**

Ірпінь 2024

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ	
МОДУЛЬ 1. «МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО».....	5
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЮ 1.....	9
МОДУЛЬ 2. «ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ».....	9
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЮ 2.....	11
МОДУЛЬ 3. «ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ».....	12
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЮ 3.....	13
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	14
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ.....	17

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового вступного випробування зі спеціальності – відбір до навчання в аспірантурі осіб, які продемонстрували найвищий рівень засвоєння фундаментальних та прикладних знань та вмінь, отриманих в результаті вивчення циклу дисциплін за другим (магістерським) рівнем вищої освіти з різних спеціальностей.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Для успішного засвоєння освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії вступники до аспірантури повинні мати ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі загальних нормативних та спеціалізованих фахових дисциплін, які передбачені навчальними планами другого (магістерського) рівня вищої освіти. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма фахового вступного випробування охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає навчатись в аспірантурі Університету з метою здобуття третього освітньо-наукового рівня вищої освіти зі спеціальності 293 «Міжнародне право» в галузі знань 29 «Міжнародні відносини». Програма має міжпредметний характер, охоплюючи ключові аспекти таких нормативних дисциплін, як «Міжнародне публічне право», «Право Європейського Союзу», «Правові аспекти діяльності Ради Європи». Модулі програми відповідають компетенціям, для виконання яких має бути підготовлений магістр (спеціаліст).

Порядок проведення фахового вступного випробування визначається Правилами прийому до аспірантури ДПУ.

Для складання додаткового вступного випробування вступники повинні:

- 1) мати сучасні наукові знання у сфері міжнародного публічного права, права Європейського Союзу, правові аспекти діяльності Ради Європи, міжнародного приватного права;
- 2) мати уявлення про основні закономірності і тенденції функціонування сучасної системи міжнародного права; вміти виявляти ці закономірності, знати форми їх прояву та впливу на національне право держав;
- 3) мати базові знання про майбутню професію, основи теорії та практики міжнародного права;
- 4) грамотно оперувати понятійно-категоріальним апаратом, притаманним для науки міжнародного права;
- 5) володіти знаннями і вміннями інтерпретації та застосування норм міжнародного права, аналізу міжнародних актів з позицій повноти правового регулювання;
- 6) вміти застосовувати прийоми юридичної аргументації, що ґрунтуються на опануванні новітніх правових доктрин та критичному аналізу системи міжнародного права.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. «МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

Поняття, природа та функції міжнародного права

Походження терміну «міжнародне право».

Поняття міжнародного публічного права, проблема його визначення. Предмет міжнародно-правового регулювання. Об'єкт міжнародних правовідносин. Метод правового регулювання та координаційний характер міжнародного права.

Природа юридично обов'язкової сили міжнародного права. Основні функції сучасного міжнародного публічного права.

Історичний розвиток міжнародного права та його науки

Юридична наука про критерії і передумови походження міжнародного права.

Виникнення міжнародного права і періодизація його історії: античне міжнародне право (стародавні століття — V ст.); феодальне (середньовічне) міжнародне право (V—XVII ст.); буржуазне (класичне) міжнародне право (XVII—XX ст.); сучасне міжнародне право.

Історія науки міжнародного права та історія становлення і розвитку міжнародно-правових учень як галузі науки міжнародного права. Розвиток науки міжнародного права в Україні.

Співвідношення міжнародного права і внутрішньодержавного права

Значення проблеми співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Теорії співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.

Доктрина міжнародного права про здійснення його норм у внутрішньодержавній сфері.

Національне законодавство і міжнародна судова практика. Конституційне право і судова практика окремих держав щодо співвідношення міжнародного і національного права.

Система і структура міжнародного права

Поняття системи міжнародного права. Міжнародне право як багатофункціональна і складно структурована система.

Поняття галузі міжнародного права та її структура. Види галузей міжнародного права. Поняття й структура інститутів міжнародного права. Класифікація інститутів сучасного міжнародного права.

Структура міжнародного права як внутрішня організація системи міжнародного права. Головні компоненти структури міжнародного права. Міжнародне право як система відкритого типу.

Норми та принципи сучасного міжнародного права

Поняття та характерні риси норм міжнародного права. Об'єкт та метод регулювання міжнародно-правових норм.

Внутрішня структура та особливості норм міжнародного права.

Види міжнародно-правових норм та їх класифікація. Ієрархія норм міжнародного права. Застосування та тлумачення норм міжнародного права.

Поняття, природа, функції основних принципів міжнародного права. Система принципів сучасного міжнародного права. Характеристика основних принципів сучасного міжнародного права.

Основні риси міжнародного правотворчого процесу. Джерела міжнародного права

Сутність та принципи міжнародного правотворчого процесу.

Поняття джерел міжнародного права. Статут Міжнародного Суду ООН про джерела міжнародного права.

Міжнародний договір як універсальне джерело міжнародного права. Основні вимоги до міжнародного договору як джерела міжнародного права.

Міжнародний звичай, його основні реквізити. Підстави для юридичної обов'язковості міжнародного звичаю.

Загальні принципи права як джерело міжнародного права та їх тлумачення.

Допоміжні джерела міжнародного права: рішення міжнародних органів та організацій, рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів, доктрина міжнародного права.

Реалізація норм міжнародного права

Поняття реалізації норм міжнародного права в системі механізму міжнародно-правового регулювання. Форми й способи реалізації норм міжнародного права.

Міжнародно-правовий механізм реалізації норм міжнародного права. Міжнародний контроль та правозастосовне сприяння як важливі умови забезпечення реалізації норм міжнародного права.

Внутрішньодержавний (або національний) механізм реалізації норм міжнародного права, його складові. Національний організаційно-правовий механізм реалізації норм міжнародного права в Україні.

Міжнародна правосуб'єктність. Види суб'єктів міжнародного права

Поняття суб'єкта міжнародного права. Підходи до визначення суб'єкта міжнародного права.

Інститут міжнародної правосуб'єктності. Основні риси та особливості міжнародної правосуб'єктності. Загальні ознаки суб'єктів міжнародного права. Види міжнародної правосуб'єктності. Класифікація суб'єктів міжнародного права.

Міжнародна правосуб'єктність держави. Державний суверенітет. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність народів, що борються за незалежність. Міжнародно-правовий статус індивідів та міжнародних неурядових організацій.

Інститут визнання у сучасному міжнародному праві

Поняття та юридичне значення міжнародно-правового визнання. Інститут визнання у сучасному міжнародному праві: зміст та особливості регулювання. Види міжнародно-правового визнання. Форми та наслідки міжнародно-правового визнання. Типи та засоби міжнародно-правового визнання. Зміст та основні концепції визнання держав, урядів. Нетипові об'єкти визнання.

Правонаступництво у міжнародному праві

Інститут правонаступництва в сучасному міжнародному праві: зміст та особливості регулювання. Поняття та характерні риси правонаступництва на сучасному етапі. Особливості правонаступництва держав щодо міжнародних договорів, державної власності, держаних архівів, державних боргів. Поняття континуїтету в міжнародному праві: неперервність міжнародної правосуб'єктності держав.

Особливий режим вирішення питання боргу щодо нових незалежних держав. Правонаступництво України.

Населення у міжнародному праві

Загальна характеристика міжнародно-правового статусу населення.

Міжнародно-правові аспекти поняття громадянства. Громадянство як інститут конституційного та міжнародного права. Способи набуття та втрати громадянства. Дипломатичний захист. Подвійне громадянство і без громадянства. Міжнародні договори в галузі подвійного громадянства і без громадянства. Наслідки не признання подвійного громадянства.

Поняття і види правового режиму іноземних громадян. Принципи правового регулювання статусу іноземних громадян. Національний режим. Спеціальний режим. Режим найбільшого сприяння. Право притулку. Територіальний притулок. Дипломатичний притулок.

Міжнародно-правове регулювання статусу біженців та вимушених переселенців. Встановлення і втрата статусу біженців.

Відповідальність держав у міжнародному праві

Поняття міжнародно-правової відповідальності. Розвиток інституту відповідальності в міжнародному праві. Кодифікація норм про відповідальність у міжнародному праві. Проект статей про відповідальність держав. Підстави міжнародно-правової відповідальності держав. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності.

Поняття і елементи міжнародних правопорушень. Класифікація міжнародних правопорушень держав. Проект кодексу злочинів проти миру і безпеки людства.

Види і форми міжнародно-правової відповідальності держав. Обставини, що виключають відповідальність держав.

Міжнародно-правова відповідальність міжнародних організацій.

Міжнародно-правові санкції

Зміст та застосування примусу у міжнародному праві.

Поняття та характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Типи й види міжнародно-правових санкцій. Умови правомірності застосування міжнародно-правових санкцій.

Зміст механізму застосування міжнародно-правових санкцій. Порядок застосування санкцій в системі ООН та їх ефективність.

Мирне вирішення спорів у міжнародному праві

Принцип мирного вирішення міжнародних спорів у міжнародному праві: історія, становлення, юридичний зміст.

Загальна характеристика інституту розв'язання міжнародних спорів. Поняття і види міжнародних спорів (поняття «ситуація»).

Міжнародно-правові засоби мирного вирішення спорів на сучасному етапі: зміст та класифікація. Реалізація принципу мирного вирішення спорів за допомогою міжнародних організацій.

Міжнародне правосуддя

Історія міжнародного правосуддя. Історія створення і діяльність Постійної палати міжнародного правосуддя (1921 р.).

Правова основа діяльності, компетенція та судочинство Міжнародного Суду ООН (1945 р.). Правова основа діяльності, компетенція та судочинство Міжнародного кримінального суду (2002 р.).

Правова основа діяльності, компетенція та судочинство регіональних і спеціальних міжнародних судових установ.

Право міжнародних договорів

Виникнення та розвиток права міжнародних договорів. Поняття права міжнародних договорів.

Класифікація міжнародних договорів. Стадії укладання міжнародних договорів. Міжнародна реєстрація міжнародних договорів. Чинність міжнародних договорів. Застереження до міжнародних договорів. Недійсність, припинення та зупинення дії міжнародних договорів.

Законодавство України про міжнародні договори та їх дію на території України.

Право міжнародних організацій

Поняття та розвиток права міжнародних організацій. Юридична природа міжнародних організацій. Джерела та принципи права міжнародних організацій.

Сучасна система міжнародних організацій. Їх типи і види. Компетенція міжнародних організацій. Органи міжнародних організацій.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) та регіональні міжнародні організації.

Територія у міжнародному праві

Поняття та види території за міжнародним правом. Юридична природа державної території та її склад.

Територіальне верховенство держави – органічне поєднання засад володіння, володарювання та управління щодо території як невід'ємної ознаки держави, матеріальної основи її існування.

Розмежування сфери дії територіального верховенства держав. Поняття, види та правовий режим державних кордонів.

Поняття, джерела, принципи прав людини у міжнародному праві

Поняття, ознаки та сутність прав людини. Природа прав людини та генеза їх правового

закріплення. Природність та невід'ємність прав людини.

Теорія суспільного договору і концепція прав людини. Класифікація прав людини та їх тлумачення. Характеристика теорії поколінь прав людини.

Універсальний та регіональний механізм захисту прав людини

Міжнародний Білль про права людини. Конвенційний механізм захисту прав людини в універсальній системі. Інституційний механізм захисту прав людини в універсальній системі.

Статут ООН про права людини, функції Генеральної Асамблеї та Економічної і Соціальної Ради ООН у цій галузі. Повноваження спеціалізованих установ ООН у галузі захисту прав людини: ЮНІСЕФ, МОП, ЮНЕСКО. Міжнародний Суд ООН. Міжнародний кримінальний суд.

Європейська система захисту прав людини. Африканська система захисту прав людини. Міжамериканська система захисту прав людини. Міжарабська система захисту прав людини.

Право зовнішніх зносин

Поняття права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин держав і їх система.

Дипломатичне право. Дипломатичне представництво. Початок та припинення дипломатичної місії. Структура та персонал дипломатичної місії. Функції дипломатичного представництва та засоби їх здійснення. Дипломатичні привілеї та імунітет.

Поняття консульського права, його джерела. Встановлення консульських відносин та заснування консульських установ. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р.

Початок та закінчення консульської місії. Структура та персонал консульських установ. Спеціальні місії. Відрядження та функціонування спеціальних місій. Функції спеціальної місії.

Дипломатичне право міжнародних організацій. Діяльність держав у їх відносинах з міжнародними організаціями і у рамках міжнародних конференцій. Функції постійних представництв та спостерігачів.

Міжнародне гуманітарне право

Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Історичний розвиток міжнародного гуманітарного права. Сфера дії гуманітарного права.

Принципи міжнародного гуманітарного права. «Право Гааги» та «Право Женеви». Збройні конфлікти в сучасному світі та їх класифікація.

Право міжнародної безпеки

Поняття та джерела права міжнародної безпеки. Цілі й принципи права міжнародної безпеки.

Міжнародно-правові засади універсальної колективної безпеки.

Міжнародно-правові засади регіональної колективної безпеки.

Міжнародні засоби вирішення міжнародних спорів

Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Поняття та джерела права мирного вирішення міжнародних спорів. Класифікація міжнародних спорів та мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Безпосередні переговори як головний початковий засіб вирішення міжнародних спорів.

Добрі послуги та посередництво, спільне і відмінне між ними.

Юрисдикція та імунітет держави

Поняття юрисдикції держави. Принципи здійснення державної юрисдикції. Класифікації юрисдикції держави.

Поняття імунітету держави у міжнародному праві та її власності. Концепції імунітетів держави у міжнародному приватному праві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 1

1. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 416 с.
2. Войцеховський А. В. Міжнародне право : підручник: МВС України / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
3. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 254 с.
4. Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Бу-роменський, М. М. Гнатовський та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – 2-ге вид., змін. Харків: Право, 2020. Т. 2 : Основні галузі. 2020. 624 с
5. Офіційний веб-ресурс Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
6. Офіційний веб-ресурс Міжнародного суду ООН. URL: <http://www.icj-cij.org>.
7. Офіційний веб-ресурс Організації Об'єднаних Націй. URL: <http://www.un.org>.
8. Міжнародна морська організація. URL: <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>.
9. Організація Північноатлантичного договору. URL: <https://www.nato.int/>.
10. Офіційний сайт ООН. URL: <https://www.un.org/en/>.
11. Сайт представництва ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk>.
12. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.

МОДУЛЬ 2. «ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Історія Європейського інтеграційного процесу

Поняття та значення європейської інтеграції. Історична ретроспектива ідей європейської єдності. Причини європейської інтеграції та її етапи. Паризький договір 1951 р. Європейське об'єднання вугілля і сталі. Договір про створення Європейського економічного співтовариства (Римський договір 1957 р.). Єдиний Європейський Акт 1986 р.

Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір 1992 р.).

Ніццький договір 2001 р.: значення та зміст. Договір про Конституцію для Європи. 2004 р. Причини не уведення його в дію.

Лісабонський договір 2007 р.

Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу

Поняття та сутність права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу. Суб'єкти права Європейського Союзу. Система права Європейського Союзу. Система норм права Європейського Союзу.

Поняття і система джерел Європейського Союзу. Загальна характеристика джерел права Європейського Союзу.

Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація та значення.

Гармонізація та уніфікація законодавства країн-членів Європейського Союзу. Прецедентне право Європейського Союзу

Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Шенгенське право

Характеристика інституту правового статусу людини та громадянина у Європейському Союзі та його джерела.

Основні права, свободи та обов'язки людини та громадянина у Європейському Союзі. Законодавство Європейського Союзу про візи та візовий режим.

Інститути Європейського Союзу

Загальна характеристика інституційного механізму та інститутів Європейського Союзу. Співвідношення понять «інститут Європейського Союзу» та «орган Європейського Союзу». Характеристика відносин Європейської Ради (the European Council) з Радою Європейського Союзу.

Правовий статус Європейського Парламенту в інституційному механізмі Європейського Союзу. Порядок формування Європейського Парламенту. Структура й організація його роботи. Місце Європейського Парламенту (the European Parliament) в системі органів Європейського

Співтовариства, його функції та повноваження.

Європейська Комісія: порядок формування та склад, організаційна структура, відповідальність, порядок роботи та прийняття рішень. Правовий статус Європейської Комісії (the European Commission).

Рада Європейського Союзу: повноваження та порядок і способи ухвалення рішень. Правовий статус Ради Європейського Союзу (the Council of the European Union).

Судова влада Європейського Союзу

Співвідношення судових органів Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини.

Загальні засади діяльності Європейського Суду Справедливості (the European Court of Justice). Роль Суду Європейського Союзу у розвитку права Європейського Союзу (the Court of Justice of the European Union). Правовий статус та завдання Загального суду (General Court).

Загальні засади діяльності Європейського суду аудиторів (Рахункова палата) (European Court of Auditors). Порядок формування, структура, функції та компетенція Європейського суду з прав людини (European Court of Human Rights).

Прецедентне право Європейського Союзу.

Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи

Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу. Політико-правові засади європейської інтеграції України. Проблеми інтеграції України у світове співтовариство.

Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу. Основні процедурні етапи вступу до Європейського Союзу. Основна мета та функції Українсько-Європейського дорадчого центру з питань законодавства (UEPLAC). Основна мета Плану дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005 р.

Інституціоналізація процесу адаптації українського законодавства до права Європейського Союзу.

Законодавчий процес в Європейському Союзі

Прийняття нормативних актів в рамках Ради Європи та ОБСЄ.

Повноваження Європейського парламенту в законодавчому процесі ЄС. Загальні законодавчі процедури: процедура «Європарламент-Рада Європейського Союзу» та процедура санкціонування. Особливості звичайної законодавчої процедури відповідно до положень Лісабонського договору 2007 р.

Спеціальні законодавчі процедури: «спеціальна законодавча процедура», бюджетна процедура та процедура укладання міжнародних угод.

Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу

Поняття, цілі і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Зовнішньополітична діяльність Європейського Союзу. Відносини Європейського Союзу з міжнародними організаціями. Етапи розвитку та джерела Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Правоздатність Союзу щодо укладання міжнародних угод. Характеристика угод, що укладаються Європейським Союзом. Двосторонні, багатосторонні та змішані договори Європейського Союзу.

Співробітництво із третіми країнами та гуманітарна допомога. Співробітництво ЄС з міжнародними організаціями у сфері свободи, безпеки та юстиції.

Митне право Європейського Союзу

Поняття та джерела митного права Європейського Союзу. Мета створення та напрями діяльності Митного союзу Європейського Союзу. Митна територія Європейського Союзу. Визначення країни походження товарів. Загальний митний тариф. Структура митного тарифу ЄС. Система митних формальностей в ЄС. Митні режими.

Податкове право Європейського Союзу

Податкове право ЄС: предмет, метод, система. Податкова політика Європейського Союзу. Поняття та значення податкової системи Європейського Союзу. Сутність джерел податкового права

Європейського Союзу.

Правові основи співробітництва податкових органів держав-членів ЄС. Гармонізація податкового законодавства країн-членів ЄС. Уникнення подвійного оподаткування.

Перспективи розвитку податкового права Європейського Союзу на сучасному етапі.

Конкуренційне (антимонопольне) право Євросоюзу

Суть антимонопольної політики Європейського Союзу. Основні принципи правового регулювання конкуренції в ЄС. Характеристика джерел правового регулювання права конкуренції Євросоюзу та розмежування компетенції. Адаптація конкурентного законодавства України відповідно до Угоди про асоціацію Україна – ЄС. Основні прецеденти в сфері правового регулювання конкуренції в рамках Європейського Співтовариства.

Основні напрями співпраці між Європейським Співтовариством та третіми державами з питань конкуренції. Основні тенденції розвитку правового забезпечення конкуренції в рамках Європейського Співтовариства.

Корпоративне право Європейського Союзу

Історично-правова характеристика зародження корпоративних відносин на території Європи. Способи формування єдиного корпоративного права в країнах-членах ЄС.

Поняття та джерела корпоративного права Європейського Союзу. Порядок створення корпорацій відповідно до європейського принципу захисту третіх осіб за правом Європейського Союзу. Юридичні особи наднаціонального характеру. Правова характеристика європейських принципів управління корпораціями. Правова характеристика процедури злиття та розділення компаній за правом Європейського Союзу. Правова характеристика інституту статутного капіталу компаній за правом Європейського Союзу. Принципи складання фінансової звітності компаній за правом ЄС.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 2

1. Право Європейського Союзу: підручник/ [Р.А. Петров (кер. авт. кол.), А.О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.]; за ред. Р.А. Петрова.-Вид.9-те, змінене і допов. -Харків: Право, 2019. 442 с.
2. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.]; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2020. 590 с.
4. Європейське право (Право Європейського Союзу) : навч. посіб. для підготовки до іспитів / упоряд.: І. В. Тетарчук. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. 158 с.
5. Мушак Н. Б. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 442 с.
6. Становлення та розвиток науки європейського права в Україні (Liber Amicorum до 70- річчя проф. В.І. Муравйова): монографія / за ред. К.Смирнової. Київ; Одеса: Фенікс, 2017. 504 с.
7. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Теорія. Принципи. Практика / В'ячеслав Манукян ; Київ: Норма права, 2023. 596 с.
8. Офіційний веб-ресурс Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
9. Офіційний веб-ресурс Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>.
10. Офіційний веб-ресурс Європейського суду з прав людини. URL: <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>.
11. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
12. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
13. Консолідовані версії Лісабонського договору (українською мовою). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/40/f450346n12.pdf>.
14. Медіа-портал Європейського Союзу. URL: <http://www.euractiv.com>.
15. Офіційна сторінка Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu>.
16. Сторінка Європейського Омбудсмена. URL: <http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces>.
17. Сторінка Європейського парламенту. URL: <http://www.europarl.europa.eu>.

18. Сторінка Європейської Комісії. URL: <http://ec.europa.eu>.
 19. Сторінка Рада Європейського Союзу. URL: <http://www.consilium.europa.eu>.
 20. Сторінка Суду Європейського Союзу. URL: <http://www.curia.europa.eu>.

МОДУЛЬ 3. «ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ»

.....Історія створення та розвитку Ради Європи

Історія створення та розвитку Ради Європи. Ідея інтеграції Європи в історії політико-правової думки.

Створення Ради Європи. Формування і процес розвитку основних європейських інституцій.
 Права людини у період створення Ради Європи.
 Основні віхи загальноєвропейського інтеграційного процесу.

Інституційна система Ради Європи

Інституційна система Ради Європи. Комітет Міністрів – керівний і директивний міжурядовий орган Ради Європи. Його головні комітети та комітети експертів.

Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) – дорадчий та представницький орган Ради Європи. Бюро та комітети ПАРЄ.

Конгрес місцевих і регіональних влад Європи.

Європейський суд з прав людини.

Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія).

..... Право Ради Європи

Поняття «Право Ради Європи». Право Ради Європи та право Європейського Союзу.

Право Ради Європи та міжнародне право. Право Ради Європи та національне право.

Правова система Ради Європи (право Ради Європи, політико-правові інститути Ради Європи та юридична практика).

Джерела права Ради Європи. Європейські конвенції та хартії як основні елементи міждержавного правового співробітництва. Рекомендації Комітету міністрів та рекомендації ПАРЄ.

Система права Ради Європи. Основні напрямки правотворчості у рамках Ради Європи. Місце та роль практики ЄСПЛ у системі права Ради Європи. Імплементация норм права Ради Європи у національне законодавство.

Європейська конвенція з прав людини 1950 р.: історичні умови прийняття, структура, протоколи до неї, значення та роль

Історія розробки та ратифікації ЄКПЛ 1950 р. Зміст і структура ЄКПЛ 1950 р. Основні протоколи до неї.

Сфера дії ЄКПЛ. Територіальна дія. Застереження та тлумачення.

Місце ЄКПЛ. у правовому та політичному контексті.

Основні права і свободи, що захищаються ЄКПЛ.

Європейський Суд з прав людини:

юрисдикція та значення у механізмі захисту прав і свобод людини

Правові підстави діяльності Європейського Суду з прав людини: ЄКПЛ 1959 р., Регламент Європейського Суду з прав людини.

Статус Суду. Реформування Європейського Суду з прав людини та створення єдиного судового органу. Склад і статус суддів Європейського Суду з прав людини.

Характер діяльності Суду. Юрисдикція Суду.

Правила звернення в Європейський Суд з прав людини.

Характер індивідуальних скарг у Європейський Суд з прав людини та міждержавні скарги.

Процедура розгляду справ у Суді. Розгляд справ по суті. Рішення Суду.

Демократія та транскордонне співробітництво на місцевому рівні

Основні пріоритети та напрямки діяльності Ради Європи у сфері демократизації місцевого

самоврядування у державах-членах.

Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р.

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р.

Конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні 1992 р.

Міжнародне співробітництво у рамках Ради Європи у сфері права

Інтеграція в Раду Європи як фактор створення єдиного загальноєвропейського правового простору. Роль Ради Європи у розширенні співробітництва держав-членів у сфері права.

Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.

Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 р.

Європейська конвенція про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 р.

Право Ради Європи та Право ЄС

Європейський Союз та Рада Європи. Спільність завдань і схожість у розвитку.

Приєднання Європейського союзу / Європейського співтовариства до Європейської конвенції з прав людини

Взаємодія ЄС і Ради Європи на сучасному етапі.

Україна у політико-правовому просторі Ради Європи

Історія інтеграції України в Раду Європи. Правові та політичні зобов'язання України як повноправного члена Ради Європи. Станвиконання Україною прийнятих зобов'язань.

Участь України у договорах Ради Європи.

Порівняльно-правовий аналіз Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Перспективи подальшої інтеграції України у європейські структури.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 3

1. Європейське право: Право Європейського союзу : підручник / за заг. ред. В. І. Муравйова. – К. : Ін Юре, 2015. –Кн. четверта : Матеріальне право Європейського союзу / В. І. Муравйов (голова авт. кол.), С. Д. Білоцький, О. О. Грінченко, М. О. Медведєва [та ін.]. Київ. ІнЮре, 2016. 400 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С. М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків. Право, 2020. 590 с.
3. Права людини в Україні: перше півріччя 2015. Наукове видання. За ред.: А. Б. Благої, О. А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.
4. Сироїд Т. Л. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Т. Л. Сироїд, Л. О. Фоміна. Харків: Право, 2019. 310 с.
5. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Право, практика, коментар / В'ячеслав Манукян ; пер. з рос. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
6. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nsj.gov.ua/ua/science/prints/890/-208> с.
7. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник / І. А. Шуміло. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 168 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Модуль 1. Міжнародне публічне право

1. Поняття, предмет та функції міжнародного публічного права.
2. Історія науки міжнародного права та історія становлення і розвитку міжнародно-правових учень як галузі науки міжнародного права.
3. Поняття системи міжнародного права. Міжнародне право як багатофункціональна і складно структурована система.
4. Поняття, характерні риси та види норм міжнародного права.
5. Поняття реалізації норм міжнародного права в системі механізму міжнародно-правового регулювання.
6. Поняття, природа, функції основних принципів міжнародного права. Система принципів сучасного міжнародного права.
7. Джерела міжнародного права. Статут Міжнародного Суду ООН про джерела міжнародного права.
8. Суб'єкти міжнародного права. Загальні ознаки суб'єктів міжнародного права.
9. Інститут міжнародної правосуб'єктності. Основні риси та особливості міжнародної правосуб'єктності.
10. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права.
11. Інститут визнання у сучасному міжнародному праві: зміст та особливості регулювання.
12. Інститут правонаступництва в сучасному міжнародному праві: зміст та особливості регулювання.
13. Загальна характеристика міжнародно-правового статусу населення. Міжнародно-правові аспекти поняття громадянства.
14. Поняття та види території за міжнародним правом.
15. Поняття міжнародно-правової відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності.
16. Види і форми міжнародно-правової відповідальності держав. Обставини, що виключають відповідальність держав.
17. Поняття і елементи міжнародних правопорушень. Класифікація міжнародних правопорушень держав.
18. Види і форми міжнародно-правової відповідальності держав. Поняття та характерні особливості міжнародно-правових санкцій.
19. Право міжнародних договорів. Поняття і види міжнародних спорів. Законодавство України про міжнародні договори та їх дію на території України.
20. Право міжнародних організацій.
21. Організація Об'єднаних Націй (ООН) та регіональні міжнародні організації.
22. Класифікація регіональних організацій. Міжнародні конференції.
23. Поняття, джерела, принципи прав людини у міжнародному праві.
24. Універсальний та регіональний механізм захисту прав людини.
25. Поняття права зовнішніх зносин.
26. Дипломатичне право. Дипломатичне представництво. Початок та припинення дипломатичної місії.
27. Поняття консульського права, його джерела.
28. Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Сфера дії гуманітарного права.
29. Поняття та джерела права міжнародної безпеки. Цілі й принципи права міжнародної безпеки.
30. Поняття юрисдикції держави. Принципи здійснення державної юрисдикції. Класифікації юрисдикції держави.

Модуль 2. Право Європейського Союзу

1. Європейська інтеграція: поняття та історичний розвиток.
2. Поняття та сутність права Європейського Союзу.
3. Система права Європейського Союзу.
4. Види норм права Європейського Союзу та їх характеристика.

5. Види норм права ЄС щодо організаційно-цільової спрямованості та особливостей їх регулюючого впливу.
6. Поняття і система джерел права ЄС.
7. Принципи права Європейського Союзу
8. Характеристика інституту правового статусу людини та громадянина у Європейському Союзі та його джерела.
9. Європейський центральний банк (the European Central Bank): правовий статус, функції та керуючі органи.
10. Загальна характеристика інституційного механізму та інститутів Європейського Союзу.
11. Правовий статус Європейського Парламенту в інституційному механізмі ЄС.
12. Європейська Комісія, як інститут виконавчого спрямування.
13. Характеристика правового статусу Ради Європейського Союзу.
14. Прецедентне право Європейського Союзу.
15. Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу.
16. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС.
17. Процедура укладання міжнародних угод.
18. Процедура спільного прийняття рішень (або погоджувальна процедура і право вето)
19. Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами.
20. Поняття, мета і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки.
21. Співробітництво ЄС із третіми країнами.
22. Співробітництво ЄС з міжнародними організаціями у сфері свободи, безпеки та юстиції.
23. Поняття та джерела митного права ЄС. Митна територія ЄС. Види мит Єдиного митного тарифу.
24. Поняття податкового права ЄС та його джерела. Податкова система ЄС. Види податків ЄС та їх характеристика.
25. Суть антимонопольної політики Європейського Союзу. Основні принципи правового регулювання конкуренції в ЄС.
26. Характеристика джерел конкурентного (антимонопольного) права Євросоюзу.
27. Адаптація конкурентного законодавства України відповідно до угоди про асоціацію Україна – ЄС.
28. Особливості виконання програми з адаптації корпоративного законодавства України до права ЄС.
29. Поняття та джерела корпоративного права ЄС.
30. Створення і функціонування компаній в ЄС. Юридичні особи наднаціонального характеру.

Модуль 3 Правові аспекти діяльності Ради Європи

1. Історія створення Ради Європи.
2. Міжнародно-правовий статус Ради Європи.
3. Інституційна структура Ради Європи (загальна характеристика).
4. Комітет Міністрів Ради Європи: формування, структура, компетенція, порядок діяльності.
5. Парламентська Асамблея Ради Європи: формування, структура, компетенція, порядок діяльності.
6. Конгрес місцевих і регіональних влад Європи: формування, структура, компетенція, порядок діяльності.
7. Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія): історія створення, порядок формування та структура.
8. Інститут Комісара Ради Європи з прав людини.
9. Порядок імплементації норм права РЄ в національне законодавство.
10. Поняття «матеріальне право Ради Європи».
11. Право Ради Європи та право Європейського Союзу.
12. Право Ради Європи та національне право.
13. Право Ради Європи в системі універсального і регіонального міжнародного права.
14. Участь міжнародних неурядових організацій у процесі розробки проектів договорів Ради Європи.
15. Структура та зміст Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
16. Загальна характеристика Протоколів до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
17. Порівняльно-правовий аналіз Конституції України та Конвенції про захист прав людини

- і основоположних свобод.
18. Зобов'язання України перед Радою Європи: юридичне значення і стан виконання.
  19. Імплементация стандартів Ради Європи до законодавства України.
  20. Правові проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні та можливі шляхи їх вирішення.
  21. Застосування практики Європейського суду з прав людини у правовій системі України.
  22. Зміст Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 р.
  23. Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія): співробітництво з Україною (на прикладі співпраці у сфері розробки Конституції України та внесення змін до неї).
  24. Порівняльно-правовий аналіз Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
  25. Зобов'язання України перед Радою Європи: юридичне значення і стан виконання.
  26. Імплементация стандартів Ради Європи до законодавства України.
  27. Правові проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні та можливі шляхи їх вирішення.
  28. Застосування практики Європейського суду з прав людини у правовій системі України.
  29. Зміст Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 р.
  30. Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія): співробітництво з Україною (на прикладі співпраці у сфері розробки Конституції України та внесення змін до неї).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

Оцінювання відповіді аспіранта при складанні фахового вступного випробування з метою здобуття третього освітньо-наукового рівня вищої освіти зі спеціальності 293 Міжнародне право галузі знань 29 Міжнародні відносини відбувається за результати сумарної оцінки за кожне із питань екзаменаційного білету.

Вступний іспит до аспірантури має усну форму проведення.

Критерії оцінювання знань вступників:

180-200 балів «відмінно» – глибоке розуміння питань по суті, послідовно, грамотно і логічно правильно його подає, тісно пов'язує теорію з практикою виявляє вміння самостійно узагальнювати і викладати матеріал, не допускаючи помилок.

170-179 (дуже добре) – добре знання базових елементів дисциплін; грамотне розкриття сутності поставлених запитань; добре володіння юридичною термінологією; можливість обґрунтувати власну точку зору науковими та нормативними джерелами, але із несуттєвими неточностями;

150-169 (добре) – володіння окремими питаннями дисциплін; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; в окремих випадках порушення внутрішніх логічних зв'язків; використання під час підготовки до іспиту виключно матеріалів підручників; добре орієнтування у поставлених запитаннях, проте не можливість обґрунтувати свою точку зору науковими та нормативними джерелами;

100-149 (задовільно) – задовільне знання ключових питань дисциплін; у цілому правильна, проте недостатня аргументація власної позиції під час відповіді; недостатня обізнаність у сучасних теоретичних положеннях, порушення логічної послідовності під час відповіді на додаткові та уточнюючі запитання; неспроможність вільно оперувати матеріалом, осмислювати його та пов'язувати із суміжними питаннями (проблемами):

99 і менше (незадовільно) – незнання ключових питань дисциплін; наявність грубих помилок у відповідях на основні та додаткові питання; нездатність логічно викладати матеріал; незначне володіння понятійним апаратом; нездатність відповідати на уточнюючі запитання.